

Mi van a bankszámla mögött? – A számlatípusok elhatárolási kérdései*

Kiss Milán

Jelen esszé a pénzügyi szervezetek által vezetett számlák típusait és eltérő jogi megítélésüket rendszerezi. A köznyelv által használt „bankszámla” fogalom valójában többféle számlatípust takarhat, például fizetési, betéti, ügyfél- vagy elektronikuspénz-számlát, amelyek mögött eltérő szabályozási logika és működési elv áll. A számlák minősítése meghatározza az alkalmazandó prudenciális szabályokat, a szükséges engedélyeket, az informatikai rendszerek követelményeit, valamint a szolgáltatók felelősségi körét is. Az esszé bemutatja az uniós pénzügyi szabályozás fejlődését, a Lámfalussy-keretrendszer jelentőségét, valamint az egyes EU-s előírások szerepét a jelenlegi pénzügyi intézményrendszer kialakulása kapcsán. A pontos elhatárolás különösen fontos a pénzügyi szektor szereplői számára, mivel a számlák típusa alapjaiban befolyásolja az üzleti modell megvalósíthatóságát és a jogszabályi megfelelést.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: D45, G20, G28

Kulcsszavak: bankszámla, fizetési számla, pénzügyi szervezetek, szabályozás

1. Bevezetés

Mind a hagyományos pénzügyi szereplők, pl. hitelintézetek vagy pénzügyi vállalkozások, mind pedig a pénzügyi piacokon megjelenő újabb szereplők a FinTech-cégek esetében a pénzügyi szolgáltatások nyújtása valamilyen számlának nevezett nyilvántartás segítségével valósul meg. Ugyanakkor a legtöbb közgazdász vagy jogász számára sem egyértelmű, hogy a pénzügyi szolgáltatók által vezetett számlák nem egységes jogi megítélés alá esnek, ezért különböző prudenciális előírások vonatkoznak rájuk. A legtöbb szakértő és a hétköznapi ember számára általában az egyértelmű, hogy az *áfás számla*, a *főkönyvi számla*, illetve a *bankszámla* között van különbség. Az azonban feltehetően sokak számára nem feltétlenül egyértelmű, hogy kizárólag azért, mert egy számlán valamilyen pénzeszközt tartanak nyilván,

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Kiss Milán: Miskolci Egyetem, PhD-hallgató; BinX Zrt., főosztályvezető. E-mail: milan.kiss@student.uni-miskolc.hu

A magyar nyelvű kézirat első változata 2025. február 2-án érkezett szerkesztőségünkbe.

DOI: <https://doi.org/10.25201/HSZ.24.2.134>

továbbá egy pénzügyi szolgáltató vezeti azt, attól még nem feltétlenül lesz a számla bankszámla.

Mindez azt jelenti, hogy a napi gyakorlati pénzügytermék-fejlesztés, jogi véleményezés vagy közgazdasági, illetve pénzügyi elemzések elkészítésekor még a szakértők esetében is fogalmi zavarok és téves következtetések alakulhatnak ki a számlák és azok vezetése kapcsán. Ezen meglátásoknak messzesemenő következményei lehetnek, hiszen egy adott számla jogi minősítése kihathat a vonatkozó engedélyekre (pl. milyen engedélyköteles tevékenység keretében lehetséges az adott számlát vezetni), a vezetésre használt informatikai rendszerre, valamint a termék „működésére” (pl. szükséges-e 5 másodperc alatt teljesíteni a számla terhére megadott megbízást, vagy csak napokkal később), illetve ezeknek pénzügyi következményei is lehetnek (pl. a számlavezető kezelheti-e a számla egyenlegét sajátjaként, vagy sem). Azaz például egy induló FinTech startup esetében kifejezetten fontos, hogy a társaság által nyújtani tervezett szolgáltatás engedélyköteles tevékenységnek minősül-e, és ha igen, akkor pontosan milyen engedélyt kell megszereznie a szolgáltatásnyújtás megkezdéséhez. Egy inkumbens szereplő esetében szintén kritikus kérdés az adott szolgáltatáshoz tartozó számla minősítése. Bár jellemzően nem a tevékenység engedélyezése, hanem szolgáltatásnyújtás, illetve termékfejlesztés kapcsán. Mind a FinTech, mind pedig a hagyományos szereplők esetében a jogszabályi megfelelés kiemelten fontos, nem kizárólag a hatósági intézkedések elkerülése miatt, hanem a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom erősítése végett is (Müller – Kerényi 2019).

Jelen esszé a pénzügyi szférában dolgozó kollégáknak kíván segíteni eligazodni az egyes intézmények által nyújtott szolgáltatások és a hozzájuk kapcsolódó számlatípusok között. Tekintettel arra, hogy a számlák típusai a pénzügyi szervezetek által nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódnak, valamint arra is, hogy a magyar jog mintegy 30 darab különböző pénzügyi szervezettípust, azaz intézményt ismer, fontos tehát megvizsgálni a szolgáltatások és az intézmények kapcsolatát. Ezen kapcsolat azonban nehezen értelmezhető történelmi kontextus nélkül, mivel ennek hiányában nem látható az a fejlődési pálya, amelyet az intézményrendszer és a kapcsolódó szolgáltatások bejártak. Terjedelmi korlátok miatt nem lehetséges bemutatni a jelenlegi jogszabályok által ismert összes számlatípust, valamint azok jellemzőit, ezért jelen esszé a gyakorlatban, vagyis az ún. daily banking során leggyakrabban előforduló, elsősorban pénzforgalmi jellegű számlák bemutatására szorítkozik. Szintén terjedelmi okok miatt nem célja az esszének az összes intézmény és szolgáltatás bemutatása, csak azok nevesítésére kerül sor, amelyek a téma megértéséhez elengedhetetlenül szükségesek. Az esszéhez használt módszertan a releváns jogi dokumentumok és a szakirodalom vizsgálatán alapul.

A pénzügyi szolgáltatások szabályozása folyamatosan fejlődik és egyre bonyolultabb lesz, azonban a fejlődés irány nem magától értetődő (Müller – Kerényi 2021). Ennek nyomán az elmúlt évtizedben a korábban létező, a pénzügyi követeléseket

és kötelezettségeket nyilvántartó rendszerek mellett új megoldások is létrejöttek, így például a megosztott főkönyvi technológia (Distributed Ledger Technology, DLT), amelyek segítségével jellemzően kriptoeszközök nyilvántartása valósulhat meg, és amely egy sajátos „számlavezetésnek” tekinthető. Vagyis a gyakorlatban a pénzügyi kötelezettségek és követelések esetében egy központosított és egy megosztott nyilvántartási modell alakult ki. Ugyanakkor ezen utóbbi megoldások vizsgálata nem tárgya az esszének¹. Feldolgozásuk egy önálló esszé vagy tanulmány témája lehet.

2. A pénzügyi szabályozás struktúrájának kialakulása

Figyelemmel arra, hogy a pénzügyi szervezeteket érintő jelenlegi (prudenciális) szabályozás elsősorban európai uniós (EU) eredetű, ezért az EU jogfejlődésének a vizsgálata elengedhetetlen. Természetesen az EU-s jogon kívül egyéb szabályozások is hatottak a magyar intézményekre, azonban ezek mértéke csekélyebb. Jelen esszé szempontjából releváns EU-szabályozást alapvetően két fő korszakra lehet bontani: az euro bevezetése előtti időszak, az euro bevezetését követő – a 2008–2009-es gazdasági válságot magában foglaló – napjainkig tartó szakasz. Az euro bevezetését megelőző időszak az esszé témája szempontjából kevésbé releváns, ezért ennek kifejtésétől eltekintünk, azonban annyit megjegyzünk, hogy a pénzügyi rendszerre a Bázeli Egyezmény² (1988) volt a legnagyobb hatással, amely nem közvetlenül uniós szabályozás volt, de erősen befolyásolta az EU szabályozási gyakorlatát (*Barna et al. 2018*).

Az egységes európai valuta és deviza bevezetése az a mérföldkő, amely nyomán jelentősen megváltozott a pénzügyi szabályozás az EU-ban, így Magyarországon is (*Györffy 2013*). Az euro bevezetését követően a szabályozási környezet sokkal inkább központosítottá vált (*Pelle – Végh 2023*). Mivel jelen esszének nem célja az EU-s pénzügyi szabályozás történetének átfogó bemutatása, ezért az euro bevezetését követő szabályozási események közül csak azok kerülnek bemutatásra, amelyek a téma szempontjából relevánsak.

Az előírások fő hajtómotorjai az euro gyakorlati használatát elősegíteni hivatott pénzforgalmi szabályozás, valamint kezdetben az értékpapírpiacon és ezáltal a pénzügyi rendszer stabilitását támogató, 2001-ben publikált – a Bölcsek Tanácsa által készített – Lámfalussy-jelentés, továbbá az ezt követő Lámfalussy-eljárás, amely 2002. decemberétől az egész pénzügyi szektort érintette. Az említett jogalkotási folyamatok azért jelentősek, mert ezen előírásokon belül értelmezhetők a pénzügyi

¹ A jelenlegi kriptoeszköz-szabályozási helyzetről jó áttekintés nyújthat *Halász (2024)*.

² A Bázeli Egyezmény az EU szabályozásának egyik sarokköve lett, amely harmonizálta a tőkekövetelményekkel kapcsolatos szabályokat, elősegítve ezzel a belső piac stabil működését. Az egyezmény nemcsak a pénzügyi stabilitást erősítette, hanem lehetővé tette a tagállamok közötti szorosabb pénzügyi integrációt, és alapot nyújtott a későbbi, még összetettebb szabályozásokhoz.

szolgáltatásokat nyújtó intézmények, illetve a tevékenységi engedélyhez vagy egyéb hatósági aktushoz kötött pénzügyekhez kapcsolódó szolgáltatások.

2.1. A pénzforgalmi szabályozás

1999. január 1-jén megszületett az euro, amely keretében kialakításra került az egységes monetáris politika, valamint elindult a központi elszámolást és kiegyenlítést lebonyolító Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer (TARGET) rendszer. 2002. január 1-jén megjelentek a készpénzforgalomban az euro bankjegyek, azonban az eurót használó egyes tagállamokban más és más fizetési rendszerek működtek (Kovács 2010). Ezen rendszerek eltérő gyakorlati megoldások mentén eltérő szabványokat használtak, mivel a tagállami pénzforgalmi szabályozás eltérő volt, amely az adott állam eltérő fizetési szokásaira és pénzügyi tudatossági szintjére reflektált. Ugyanakkor a problémák megoldásában a pénzforgalmi szolgáltatók nem voltak érdekeltek, tekintettel arra, hogy pénzforgalmi szolgáltatói, illetve a fizetési rendszerek informatikai fejlesztései jelentős költséget emésztettek volna fel, továbbá a pénzforgalom jellemzően a tagállamokon belül zajlott (Dávid 2008a).

A fenti problémákra válaszul született meg az Egységes Euro Fizetési Övezet, azaz a SEPA (Single Euro Payments Area). A SEPA kezdeményezés több összetevőből állt, többek között egységes technikai szabványok kidolgozásából, illetve a fizetési módok harmonizálásából. Ugyanakkor az eredeti elképzelés szerint a SEPA bevezetése nem szabályozással történt volna, hanem piaci alapon, organikus módon (Dávid 2008b). Mindazonáltal a piaci „konszolidáció” nem történt meg. A konszolidáció elmaradásának okaként az európai jogalkotó a fizetésekre vonatkozó egységes és technológiamentes szabályozás hiányát jelölte meg. Ezért az EU a korábbi minimális tartalmú díjjegyezésről szóló rendelete³ után, 2007-ben harmonizálta a pénzforgalmi szolgáltatásokat, a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló irányelv⁴ (Payment Services Directive, PSD) elfogadásával. Az irányelv – többek között – szabályozta a pénzforgalmi szolgáltatók és az ügyfelek közötti keretszerződés tartalmi elemeit, egyes visszaélésekhez kapcsolódó felelősségi kérdéseket, a pénzforgalom részletes lebonyolítási szabályait, valamint megreformálta a pénzforgalmi szolgáltatásokra jogosult intézmények körét. Kiemelten fontos, hogy az irányelv meghatározta azon tevékenységek listáját, amelyek pénzforgalmi szolgáltatásnak minősülnek. Mindezzel párhuzamosan megújult az elektronikuspénz-kibocsátó intézményeket szabályozó irányelv⁵ (második Electronic Money Directive, EMD2) is. Ezen intézmények elsősorban előre feltöltött fizetési kártyákon (ún. prepaid kártyák) alapuló szolgáltatásokat nyújtottak (Dávid et al. 2018).

³ 2560/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet

⁴ 2007/64/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

⁵ 2009/110/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv

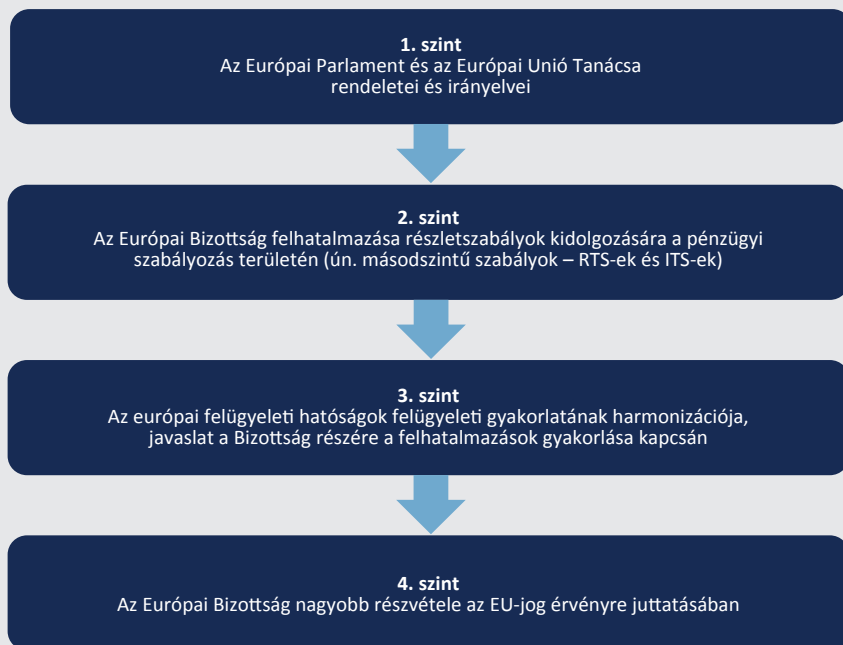
Jelen esszé témája kapcsán a pénzforgalmi szabályozás további fejlődése nem releváns, azonban érdemes megjegyezni, hogy a SEPA-kezdeményezés részeként megalkotott szabványt végül az EU kötelezővé tette. Így tehát 2014-gyel bezárólag az ún. SEPA végdátum rendelet értelmében minden euro fizetés SEPA fizetési módok útján történik (MNB 2024).

2.2. Az EU pénzügyi szabályozási rendszere a Lámfalussy-jelentés fényében

A Lámfalussy Sándor vezette Bölcsek Tanácsa javaslatcsomagot dolgozott ki, amely alapja lett az EU-ban jelenleg is működő szabályozási hierarchiának, illetve struktúrájának. Mindez azért jelentős, mert a Lámfalussy-jelentés nyomán kialakult rendszer egy értelmezési keretet is ad. A Lámfalussy-jelentés által javasolt keretrendszerben az EU-nak egy négy szintű szabályozási hierarchiát javasolt. Az első szinten az EU rendes jogalkotási eljárásának eredményeként előállt harmonizált, illetve egységes európai parlamenti és tanácsi irányelvek és rendeletek álltak. A második szinten egy EU-s szintű Értékpapírpiazi Bizottság létrehozása állt, amely a részletszabályok kidolgozása kapcsán kapott szerepet. A harmadik szint a tagállami felügyeleti hatóságok koordinációjának a tere, míg a negyedik szint az EU-s jog hatékonyabb érvényre juttatásának a helye (Lámfalussy et al. 2001). A 2008–2009-es gazdasági világválság nyomán a Lámfalussy-keretrendszert felülvizsgálták, amely nyomán kialakult a ma is ismert rendszer. Ebben a rendszerben létrejött az Európai Rendszerkockázati Testület (European Systemic Risk Board, ESRB), amely a makroprudenciális politika kialakítása és megvalósítása kapcsán kapott feladatokat, továbbá a három európai felügyeleti hatóság: az Európai Bankhatóság (European Banking Authority, EBA), az Európai Értékpapírpiazi Hatóság (European Securities and Markets Authority, ESMA) és az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóság (European Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA). Az európai hatóságokat – informálisan – szokás összefoglalóan ESA-knak (European Supervisory Authorities) nevezni (DG-FISMA 2019). Az európai felügyeleti hatóságok feladata – többek közt – javaslattétel az Európai Bizottság számára a felhatalmazás gyakorlása kapcsán⁶, valamint a felügyeleti gyakorlat harmonizációjának elősegítése. Ugyan az ESA-kat hatóságoknak nevezik az őket megalapító rendeletek, tényleges felügyeleti funkciójuk azonban korlátozott, ide nem értve az ESA-k informatikával kapcsolatos felvigyázási feladatait. Ezzel szemben az egységes felügyeleti mechanizmus (Single Supervisory Mechanism, SSM) keretében az Európai Központi Bank (EKB) az illetékes tagállami hatóságokkal együtt lát el felügyeleti funkciókat a legnagyobb európai pénzügyi csoportok vonatkozásában.

⁶ A Lisszaboni Szerződés 290. és 291. cikkei rendes jogalkotási eljárás során lehetőséget adnak az Európai Bizottság számára felhatalmazáson alapuló, illetve végrehajtási jogalkotási aktusok elfogadására. Ezen jogalkotási aktusok tartalmuk szerint lehetnek szabályozástechnikai sztemderdek (Regulatory Technical Standards, RTS) vagy végrehajtás-technikai sztemderdek (Implementing Technical Standards, ITS). Tehát az RTS és az ITS megnevezés nem a jogi formára, hanem a szabályozás tartalmára utal. További részletekért lásd az ESA-rendeletek (1093/2010/EU, 1094/2010/EU, 1095/2010/EU rendeletek) 10. és 15. cikkeit, valamint a Lisszaboni szerződés említett cikkeit.

1. ábra
A pénzügyi szabályozás szintjei

Az 1. ábra jól szemlélteti a szabályozás szintjeit, ami alapján elmondható, hogy a pénzügyi piacok egy-egy szegmensét egy-egy európai felügyeleti hatóság kompetenciájába utalták, amelyek felelősek a tagállami hatóságok közötti koordináció elősegítéséért. Vagyis felelősek a szabályozói konvergencia megvalósításáért, továbbá a másodszintű szabályok előkészítéséért. Ennek nyomán az európai szabályozási rendszer követi a hagyományos pénzügyi felosztást: pénzpiac, tőkepiac és biztosítási/pénztári piac. Fontos kiemelni továbbá, hogy az EU-s szabályozás mellett megmaradt a tagállami szabályozás is olyan esetekben, ahol az EU nem gyakorolta a szabályozási hatáskörét (Seregdi 2019).

Elmondható tehát, hogy az EU-n belül a pénzügyi szabályozás többszintű, mind EU-s, mind pedig a magyar szinten. Az előírások jól csoportosíthatók a fent említett három piac köré, egyfajta keretrendszerként. A szabályozás katalizátora elsősorban az euro bevezetése, valamint kapcsolódó infrastruktúra-fejlesztés volt, továbbá természetesen a pénzügyi válságok, illetve újabban a digitális innovációk. Mindezekén túl a tagállami jogszabályok továbbra is megtalálhatók a pénzügyi jogban (Müller 2019).

3. Pénzügyi szolgáltatók és az általuk nyújtott szolgáltatások

A szabályozás fejlődésének áttekintése után érdemes megnézni, hogy a fentiekben ismertetett keretrendszerben milyen szolgáltatók kerültek definiálásra, illetve ezek milyen (pénzügyi jellegű) szolgáltatásokat nyújthatnak.

3.1. A pénzügyi szolgáltatókat nyújtó intézményrendszer

Az EU-s pénzügyi jog ún. intézményeket ismer. Az „intézmény” ez esetben absztrakt fogalomként szolgál, hogy egy olyan szolgáltatót határozzon meg, amely adott tevékenységek végzésére kaphat engedélyt, illetve bizonyos tevékenységeket kötelező végeznie. Maguk az EU-s jogalkotási aktusok, illetve a tagállami, vagyis a magyar jog is, ezen intézményekre tartalmaznak előírásokat. Ebből következik, hogy annak a szakértőnek, aki pl. a tőkekövetelményeket, likviditási elvárásokat vagy akár fizetési műveletek lebonyolításának a rendjét vizsgálja, az ezen szolgáltatókra vonatkozó speciális előírásokat szükséges megismernie. A jogszabályok által ismert intézmények darabszáma folyamatosan változik, azonban a Digital Operational Resilience Act – DORA⁷ – mintegy 21 különböző intézményt nevesít, amely természetesen nem tartalmazza a magyar jog által meghatározott szolgáltatókat. A magyar jog hozzávetőlegesen további 5 darab különböző intézményt ismer.

A Lámfalussy-jelentés nyomán kialakult rendszerben három kategóriába sorolhatjuk az intézményeket. A legfontosabb intézménytípusok a teljesség igénye nélkül:

- pénzügyi intézmények: hitelintézetek, pénzforgalmi intézmények, elektronikuspénz-kibocsátó intézmények, kriptoeszköz-szolgáltatók, pénzügyi vállalkozások;
- tőkepiaci intézmények: befektetési szolgáltatók, központi értéktárak, központi szerződőfelek, kereskedési helyszínek, tőzsdék;
- biztosítási és pénztári piac: biztosítók, viszontbiztosítók, foglalkoztatói nyugellátást szolgáltató intézmény, önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak, magánnyugdíj-pénztárak.

⁷ (EU) 2022/2554 európai parlamenti és tanácsi rendelet

Egyes intézmények további altípusokra bonthatók, így például hitelintézet⁸ lehet a bank⁹, a szakosított hitelintézet vagy a szövetkezeti hitelintézet (Hpt.¹⁰ 8. § (3) bekezdés). Bizonyos jogszabályok összefoglaló fogalmakat használnak, pl. a PSD egyes szabályait a hazai jogba átültető Pft.¹¹ alapján a pénzforgalmi szolgáltató egy gyűjtőfogalom, amely tartalmazza a hitelintézeteket, elektronikuspénz-kibocsátó intézményeket, Posta Elszámloló Központot működtető intézményeket¹², pénzforgalmi intézményeket, Magyar Nemzeti Bankot (MNB) és kincstárt¹³ (Pft. 2. § 22. pont). Gyűjtőfogalomra példa lehet a pénzügyi intézmény is, amely a pénzügyi vállalkozások és a hitelintézetek összefoglaló elnevezése (Hpt. 7. § (1) bekezdés). Mivel a jelenleg hatályos jogszabályok a „pénzügyi szervezetek” fogalmát nem használják, ellenben a bank, pénzügyi intézmény, pénzforgalmi szolgáltató stb. elnevezésekkel, ezért az összes MNB által felügyelt intézményt indokolt lehet ezen fogalom alá vonni.

3.2. Az intézményrendszer által nyújtott szolgáltatások

Az Európai Unió Működéséről szóló szerződésben foglaltak a tőke és a szolgáltatások szabad áramlásának megvalósulása érdekében viszonylag korán létrehozásra került a közös európai útlevél (*Lehofer 2024*). Azonban az útlevél gyakorlati működéséhez szükség volt arra, hogy egyes (pénzügyi) tevékenységeket a jogszabályok engedély-, illetve adott esetben bejelentésköteles tevékenységnek minősítsenek. Ehhez természetesen meg kellett határozni ezen tevékenységek, illetve szolgáltatások körét, és adott esetben definíciót kellett rájuk adni. A tevékenységek és szolgáltatások szabályozását tovább bonyolítja, hogy ezeknek szervesen illeszkedniük kell a tagállami magánjogba, Magyarországon a Polgári Törvénykönyv (Ptk.)¹⁴ előírásaiba.

⁸ Megjegyezzük, hogy „pénzintézet” nevű intézményt a jogszabályok nem ismernek, az mára egy elavult fogalomnak tekinthető, mivel a pénzintézetekről és a pénzintézeti tevékenységről szóló törvényt az 1996-ban megalkotott Hpt. megszüntette.

⁹ Kiemelendő, hogy a Ptk. használja a bank kifejezést, akként, hogy bank alatt a betétgyűjtésre és fizetési számla vezetésére jogosult „személyt” ért, azonban ez a meghatározás nincs – sem az EU-s, sem pedig a magyar – pénzügyi jogi joganyaggal összhangban. A Ptk. a normaszöveg kompaktan és egyszerűen tartása miatt mindez indokolt lehet, azonban talán célszerűbb lett volna egy tisztán magánjogi fogalmat találni az új Ptk. kodifikációjakor. Mindazonáltal a gyakorlatban a Ptk. fogalomhasználata nem okoz különösebb problémát.

¹⁰ 2013. évi CCXXXVII. törvény

¹¹ 2009. évi LXXXV. törvény

¹² Magyarországon a postai szolgáltatásokról szóló törvény alapján a Magyar Posta Zrt.-t

¹³ Jogszabály alapján a kincstár feladatait a Magyar Államkincstár látja el.

¹⁴ 2013. évi V. törvény

1. táblázat

Példa az egyes pénzügyi szervezetek által nyújtható szolgáltatásokra

Megnevezés	Pénzpiaci intézmények				Tőkepiaci intézmények			Biztosítási és pénztári piaci intézmények	
	Hitelintézet	Pénzforgalmi intézmény	Elektronikus pénz- kibocsátó intézmény	Pénzügyi vállalkozás	Befektetési vállalkozás	Befektetési alapkezelő	Központi értéktár	Biztosítók	Viszontbiztosítók
Betét gyűjtése	X						X		
Hitel és pénzkölcsön nyújtása	X	X	X	X			X		
Pénzügyi lízing	X			X					
Elektronikus pénz kibocsátása	X		X						
Pénzforgalmi szolgáltatás	X	X	X				X		
Befektetési szolgáltatás, pl. portfóliókezelés vagy befektetési tanácsadás	X				X		X		
Befektetési alapkezelés						X			
Központi értéktári szolgáltatások							X		
Biztosítási szolgáltatások								X	
Viszont- biztosítások									X

Megjegyzés: A táblázat nem jelöli azt, ha egy intézmény az adott szolgáltatást csak korlátozásokkal nyújthatja, pl. a központi értéktár alapvető vagy kiegészítő szolgáltatásokhoz közvetlenül kapcsolódó banki jellegű szolgáltatásokhoz nyújtása nyomán biztosíthat hitelt vagy folyósíthat pénzkölcsönt.

Az 1. táblázat áttekintést nyújt a rendszer logikájáról, ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az csak egy példa, sem az intézmények¹⁵, sem pedig a tevékenységek felsorolása sem teljes. Továbbá bizonyos tevékenységek az átláthatóság kedvéért

¹⁵ Természetesen nem minden intézmény sorolható be egyértelműen pénz, tőke vagy biztosítási/pénztári piaci kategóriába, ugyanakkor az áttekinthetőség miatt ettől a nem túl jelentős következtetlenségtől eltekinthetünk.

összevonásra kerültek (pl. a befektetési szolgáltatási tevékenységeket a Bszt.¹⁶ 5. § (1) és (2) bekezdései több pontban szabályozzák). Egyes tevékenységeket/szolgáltatásokat engedély, illetve bejelentéskötelessé tett az EU-s, illetve a tagállami, jelen esetben a magyar jog: vagy az EU-s irányelvek átültetése, vagy a saját hatáskörben hozott jogszabály útján. Ezt követően ezen szolgáltatások összerendelésre kerültek egyes intézményekkel. Természetesen a táblázat csak a logikára kíván rámutatni, mert minden intézmény esetében a jogszabály külön meghatározhatja az adott szolgáltatás nyújtásának tényleges feltételét. Ezért például a pénzforgalmi intézmény nyithat hitelkeretet az ügyfelei számára, amelynek a terhére pénzkölcsön folyósítható, azonban mindezt – többek között – a kölcsön céljára, futamidejére, valamint a kölcsön forrására vonatkozó korlátozásokkal (Fsz.¹⁷ 6. § (1) és (2) bekezdések). De ugyanilyen korlátok vagy addicionális feltételek állnak fenn a többi intézmény esetében is. Például a központi értéktár csak a központi értéktári szolgáltatásai kapcsán gyűjthet betétet, továbbá amennyiben ilyen szolgáltatást nyújt, akkor a hitelintézetekkel egyenértékű prudenciális előírás vonatkozik rá a tevékenység kapcsán (CSDR¹⁸ 54–60. cikkek). Egyes tevékenységek bizonyos szolgáltatók számára tilosak. Erre lehet példa a pénzügyi vállalkozás, amely nem nyújthat pénzforgalmi szolgáltatást, de betétet sem gyűjthet (Hpt. 9. § (1) bekezdés). Az egyes szolgáltatásokon belül értelmezhető az a speciális számlatípus, amelyre az adott szolgáltató tevékenységi engedélye vonatkozik. Így például pénzforgalmi szolgáltatás keretében fizetési számlavezetés, betét gyűjtése és más visszafizetendő pénzeszköz nyilvánosságtól történő elfogadása esetében betéti számlavezetés, elektronikuspénz-kibocsátása és -visszaváltása, illetve elektronikus tranzakciók vonatkozásában elektronikuspénz-számlavezetés történik.

4. Egyes, a gyakorlatban gyakran előforduló szolgáltatásokhoz kapcsolódó számlák

Az előző fejezetekből jól látható, hogy a jelenlegi pénzügyi rendszer rendkívül bonyolult. Egyrészt azért, mert számos pénzügyi szervezetet határoz meg a szabályozás, valamint ezen szervezetek – bizonyos keretek között – jelentős számú szolgáltatást nyújthatnak. Ugyanakkor a pénzügyek sajátja, hogy végső soron az ügyletek tárgya a pénz, tehát tartozás, amely tartozást valamilyen formában nyilván kell tartani. Ezen nyilvántartásokat hívják számláknak. Ugyan a számlákat már nem papír alapon, könyvekben vezetik, hanem a digitalizáció korában erre szolgáló informatikai rendszerekben (Kovács 2024), azonban ez nem változtat a számlák jogi és pénzügyi/közgazdasági szempontú megítélésén.

¹⁶ 2007. évi CXXXVIII. törvény

¹⁷ 2013. évi CCXXXV. törvény

¹⁸ 909/2014/EU rendelet

A pénz mint közgazdasági fogalom vizsgálata nem tárgya a jelen esszének, azonban a pénz megjelenési formáinak összefoglalására Szabó – Kollarik (2017), valamint Kolozsi et al. (2024) lehet irányadó. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a hatályos szabályozás alapján a pénz a bankjegy, érme, számlapénz, és az elektronikus pénz (Pft. 2. § 19. pont).

Mivel a pénzügyi szervezetek jogszerű működése kapcsán kritikus fontosságú, hogy egy-egy szolgáltatás pontosan mely engedélyköteles tevékenységnek minősül, továbbá a pénzügyi szervezetek a szolgáltatások nagyrésztét számlák segítségével nyújtják, ezért nagyon fontos annak a vizsgálata, hogy adott esetben két rendkívül hasonló számla milyen szabályozás hatása alá tartozik. Ezért az esszé következő részében a gyakorlatban a leggyakrabban használt számlatípusok kerülnek bemutatásra, kiemelve azok jellemzőit, amelyek elhatárolási szempontok lehetnek. Természetesen számos egyéb számlatípus is létezik, ezeket az intézmények használják, azonban terjedelmi korlátok miatt az összes bemutatása nem lehetséges. Ennek okán – ahogy a bevezetőben kifejtésre került – a napi pénzügyek intézése során használt, jellemzően pénzforgalomhoz kapcsolódó számlák bemutatására kerül sor.

4.1. A fizetési számla

A közgazdasági és a hétköznapi beszédben a leggyakrabban használt számlatípus a *bankszámla* (Dávid – Kovács 2019). Ezen számla legfőbb tulajdonsága az, hogy a „rajta lévő pénz” a számlavezetett ügyfél a napi kiadási teljesítésére használhatja fel. Ilyen jellegű számlákat az első pénzforgalmi irányelv előtt valóban csak hitelintézetek vezethettek (itt is utalunk arra, hogy a bank a hitelintézet egy altípusa), azonban a PSD bevezette a pénzforgalmi intézményeket, még az EMD2 elődje az elektronikuspénz-kibocsátó intézményeket. Az említett intézmények bevezetésének legfőbb célja az volt, hogy a pénzforgalmi piacon növekedjen a verseny, vagyis pénzforgalmi szolgáltatásokat (egyszerűen fogalmazva bármely pénzküldési szolgáltatást, pl. átutalásos, beszedésem vagy kártyás fizetéseket) ne kizárólag a hitelintézetek nyújthassanak. Ennek nyomán a jogalkotó megalkotta a *fizetési számla* fogalmát. A hatályos szabályozás szerint fizetési számlának minősül a fizetési műveletek teljesítésére szolgáló, a pénzforgalmi szolgáltató egy vagy több ügyfele nevére megnyitott számla, ideértve a bankszámlát is (Pft. 2. § 8. pont). A jogalkotó abból a célból emelte be a definícióba az „ideértve a bankszámla” fordulatot is, hogy a jogfolytonosság egyértelmű legyen, vagyis azon jogszabályok, szerződések stb. esetében, amelyek korábban bankszámlára hivatkoztak, azokat fizetési számlának kell tekinteni.

De miért is fontos, hogy egy számla fizetési számla-e, avagy sem? A válasz egyszerű: amennyiben az adott számla fizetési számlának minősül, a teljes pénzforgalmi szabályozási rendszer alkalmazandó lesz a vonatkozásában. Ilyenek például a pénzforgalom lebonyolításáról szóló MNB rendeletben¹⁹ meghatározott teljesítési határidők, így

¹⁹ 35/2017. (XII. 14.) MNB rendelet

az azonnali átutalás szabályai is. Ezen, 20 millió forint alatti átutalási megbízásokat 5 másodperc alatt kell lebonyolítani az év minden naptári napján. Ez egy olyan informatikai fejlesztési és üzemeltetési kihívás, amely indokoltá teszi a számla jogi természetének vizsgálatát. De például a második pénzforgalmi irányelv²⁰ (PSD2) által előírt nyílt bankolás kapcsán kötelezően kialakítandó interfészeket (hétköznapi szóhasználatlalt „PSD2 API-kat”) sem kell fizetési számlának nem minősülő számlák vonatkozásában biztosítani (Pft. 38/A. §, 38/B. § és 38/C. §). A másik fontos aspektusa a fizetési számláknak a kapcsolódó szerződéses keretrendszer. Ha az adott számla fizetési számlának minősül, akkor a Pft. tételesen meghatározza a számlaszerződés kötelező tartalmát, valamint a számlaszerződés módosításának a módját és határidejét²¹. Ezen előírások többnyire fogyasztónak és mikrovállalkozásnak minősülő ügyfelek esetében eltérést nem engednek, azaz kőgensek. A pénzforgalmi szolgáltatók (tehát pl. hitelintézetek vagy pénzforgalmi intézmények) számára az egyik legnagyobb kockázatot a fizetési számlák kapcsán a visszaélések jelentik. Ugyanis a pénzforgalmi szabályozás egy tulajdonképpen objektivizált felelősséget telepít a számlavezető pénzforgalmi szolgáltatókra az ügyfél által jóvá nem hagyott fizetési műveletek esetében²². Vagyis, ha a fizetési műveletet az ügyfél nem hagyta jóvá, akkor a pénzforgalmi szolgáltatónak helytállási kötelezettsége van a fizetési művelet összegének vonatkozásában, kivéve, ha bizonyítja, hogy jóvá nem hagyott fizetési művelettel összefüggésben keletkezett kárt a fizető fél vagy család módon eljárva, vagy a szerződésben foglaltat kötelezettségei szándékos vagy súlyosan gondatlan megszegésével okozta (Bíró – Kiss 2024).

Érdemes kiemelni, hogy a köznyelvben gyakran használt fogalom még a fizetési számlákra a folyószámla kifejezés. A hatályos magyar magánjog azonban nem szinonimaként használja a folyószámlát, hanem rész-egész viszonyként definiálja a viszonyát a fizetési számlával. Az új Ptk. az egymással szemben beszámítható követelések nyilvántartása kapcsán továbbra is használja a folyószámlát, amely egy általános fogalom. Így például folyószámla jogviszony lehet a közműszolgáltató és az ügyfele közötti elszámolást támogató (folyó)számla. A Ptk. ezen számla egyik altípusaként határozza meg a fizetési számlát. Mindazonáltal a Ptk. szabályozása nem túl részletes, a számlahasználat aprólékos rendezését az ágazati, közjogi előírásokra hagyja (Kovács 2018).

A fizetési számlák kapcsán érdemes kitérni még az ún. ügyfélszámlára. Az ügyfélszámla az ügyfél pénzeszközeinek nyilvántartására szolgáló, korlátozott rendeltetésű számla, amely kizárólag a számlavezető által nyújtott befektetési szolgáltatás, kiegészítő szolgáltatás, illetve árutőzsdéi szolgáltatás során igénybe vett szolgáltatásokhoz

²⁰ (EU) 2015/2366 irányelv

²¹ Ahogy a Kúria Pfv.I.20.685/2024/5. számú ítéletében rámutatott mind az ügyfél számára kedvező, mind pedig a kedvezőtlen, a pénzforgalmi szolgáltató által egyoldalúan kezdeményezett pénzforgalmi keretszerződés módosítás legalább a módosítás előtt két hónappal kezdeményezhető. Ezen korlátozás valóban nagymértékben védi a fogyasztókat és mikrovállalkozásokat, mindazonáltal jelentősen korlátozza a pénzforgalmi szolgáltatók lehetőségét a piaci változásokra történő reagálásra.

²² Többek között a Kúria Pfv.20685/2024/5 számú ítélete értelmezi a pénzforgalmi felelősségi szabályokat.

kapcsolódó tranzakciók lebonyolítására szolgál (Tpt.²³ 5. § (1) bekezdés 130. pont). Mivel az ügyfélszámla célja ugyan pénz ki- és befizetése, de nem a napi fizetések (pl. élelmiszervásárlás vagy közüzemi díjak) rendezése, hanem az értékpapír-műveletek pénzlábjának elszámolására, ezért az ügyfélszámla – főszabály szerint – nem minősül fizetési számlának. Tehát nem is alkalmazandók ezen számlák vonatkozásában a pénzforgalmi jogszabályok. Ugyanakkor a hatályos törvényi előírások alapján befektetési szolgáltatási tevékenységet végző hitelintézet az ügyfél által igénybe vett befektetési szolgáltatási tevékenységhez kapcsolódó pénzforgalmat – az ügyfél kifejezett rendelkezése alapján – az ügyfél bankszámláján is lebonyolíthatja (Tpt. 148. §). A szabály kapcsán látható, hogy a bankszámla fogalom a Tpt. 2001-es kodifikációja óta változatlan, vagyis a jelenlegi szabályozási rendszerben fizetési számla értendő alatta. Így tehát egy fizetési számla minősülhet ügyfélszámlának is, ha a számlavezető egy hitelintézeti pénzforgalmi szolgáltató és maga nyújt befektetési szolgáltatásokat (nem pedig külön befektetési szolgáltató szolgáltatásait közvetíti), valamint az ügyfele kifejezetten rendelkezett erről.

4.2. Betéti számla

A betéti számla a jogi és közgazdasági tartalmát tekintve lényegesen közelebb áll a bankszámla köznapi fogalmához, mivel a Ptk. előírásai alapján „[b]etét szerződés alapján a betétes jogosult a bank számára meghatározott pénzösszeget fizetni, a bank köteles a betétes által felajánlott pénzösszeget elfogadni, ugyanakkora pénzösszeget későbbi időpontban visszafizetni, valamint kamatot fizetni” (Ptk. 6:390. § (1) bekezdés). Ahogy *Gárdos (2016:7)* kifejti „[a] hétköznapi szóhasználatban elterjedtek az olyan megfogalmazások, mint »a pénzemet beteszem a bankba«, »a pénzemet bankszámlán tartom«, »a pénzem betétben van«. Az e szóhasználatban tükröződő felfoggással szemben, valójában a számlatulajdonosnak nincs pénze a bankban. [...] a számlatulajdonos által vagy más személyek által a számlatulajdonos javára befizetett összegek a bank tulajdonába kerülnek, vagy – ha a befizetésre, amint az szokásos, nem készpénzben kerül sor, tehát tulajdonjogról nem beszélhetünk – a bank vagyonát képezik. A betétes a betét »elhelyezésével«, azaz a betéti összeg bankhoz való befizetésével elveszíti a pénze tulajdonjogát; a betétet, illetve általában a számlatulajdonost nem tulajdoni igény, hanem csupán a számlán jóváírt összegre szóló követelés illeti meg a bankkal szemben. A számlán jóváírásként megjelenő tételek a számlatulajdonos bankkal szembeni követelését tükrözik”. A pénz tulajdonjogának átruházásából fakadó magas kockázat annak az alapja, hogy csak kis számú intézménytípus számára engedélyezhető betétgyűjtési tevékenység végzése a legszigorúbb prudenciális előírások mellett. Egyszerűen megfogalmazva a betéti számla attól lesz betéti számla, ha olyan követelést tart nyilván, amely célja a pénz tulajdonjogának átruházása, hogy később a betétes több pénzt (kamattal növelt összeget) kapjon vissza. Ezen tulajdonátruházás indokolja

²³ 2001. évi CXX. törvény

a betétbiztosítás intézményét is. Mivel a nem hitelintézeti pénzforgalmi szolgáltató betétként nem kezelheti az általa átvett pénzeszközöket, ezért ezen szolgáltatók esetében a betétbiztosítás (pl. Magyarországon az Országos Betétbiztosítási Alap (OBA) védelme) nem értelmezhető. Egy hagyományos értelemben vett „bankroham” nem képzelhető el, amellyel szemben a betétbiztosítás védelme indokolt lehetne (Kallóné Csaba – Katona 2018). Tehát a betéti számlákhoz kapcsolódik az OBA által biztosított állomány alapja is a hitelintézetek betéti számlákon nyilvánított összeg (Hpt. 212. § és 213. §).

Kiemelten fontos, hogy egy számla betéti számlának minősül-e. Mivel, ha a kérdésre igen a válasz, akkor számos szigorú szabályt szükséges a betétet gyűjtő intézménynek betartania. Így például – néhány kivételtől eltekintve – csak hitelintézetként működhet, szigorú tőke- és likviditási előírások vonatkoznak rá (például a Hpt. vagy a CRR²⁴ szabályai). Ezen túlmenően a betétet gyűjtő intézmények az MNB monetáris partnerkörébe²⁵ tartoznak, ezért igénybe vehetik az MNB eszköztárát, de a kötelezettségeiket is teljesíteniük kell (pl. tartalékkötelezettség). Mindez közgazdaságilag is rendkívül fontos, mivel az endogén pénzügyi piac alapja, hogy az adott pénzügyi szervezet képes legyen betétet elfogadni, természetesen pénzkölcsön nyújtásával egyidejűleg (Ábel et al. 2016). Vagyis a hitelintézet az a pénzügyi szervezet, amely a jelenlegi jogszabályi környezetben kizárólagosan jogosult betétet elfogadni és ezzel egyidejűleg pénzkölcsönt nyújtani, tehát képes *kereskedelmi banki pénzt* teremteni.

De miért hívja a köznyelv a fizetési számlát és a betéti számlát is egyszerűen „bankszámlának”? A legnyilvánvalóbb válasz az, hogy hosszú ideig csak a hitelintézetek nyújtottak pénzforgalmi szolgáltatásokat és gyűjtöttek betétet. Ráadásul a fizetési műveletek lebonyolítására, valamint a látra szóló megtakarításokra a hitelintézetek egységes számlastruktúrát használtak, és használnak a mai napig is. Ez azért lehetséges, mert a hitelintézet számára engedélyezett, hogy a fizetesiszámla-szerződés alapján fennálló pozitív számlaegyenleget betétként kezelje (Hpt. 6. § (1) bekezdés 8. pont). Ezért az ilyen módon megnyitott számlák esetében mind a pénzforgalmi, mind pedig a betétekre irányadó szabályok egyaránt alkalmazandók. Ugyanakkor azért, mert egy betéti számla javára lehetséges pénzt utalni, vagy annak a terhére pénzt felvenni, még nem szükségképpen lesz az adott számla fizetési számla is, hiszen nem feltétlenül a számlavezetett ügyfél napi pénzügyeinek a lebonyolítása a számla használatának a célja. Kétség esetén mindig vizsgálni szükséges a számla célját és annak a használatát. Ilyen vizsgálatok akár jogvitához is vezethetnek, mint ahogy a C-191/17. számú európai bírósági ügy is mutatja, amely kapcsán a fizetési számlák és a megtakarítási célokat szolgáló számlák közötti különbség tárgyában hozott ítéletet az Európai Bíróság (EUB). Az ügyben az EUB azt vizsgálta, hogy egy olyan számla, amely kizárólag megtakarítási célt szolgál, vajon minősülhet-e egyúttal

²⁴ Tőkekövetelményekről szóló rendelet – Capital Requirements Regulation (CRR) – 575/2013/EU rendelet

²⁵ Lásd a Jegybank forint- és devizapiaci műveleteinek üzleti feltételeit.

fizetési számlának, vagyis ezen számláknak is meg kell-e felelnie a pénzforgalmi jogszabályoknak. Az EUB ítéletében kifejtette, hogy főszabály szerint különbség van a két említett számla között, valamint elhatárolási szempontokat adott.

4.3. Elektronikuspénz-számla

A FinTech-szolgáltatók EU-n belüli elterjedésével párhuzamosan egyre népszerűbbé vált az elektronikuspénz-kibocsátó intézmény alapítása pénzküldési szolgáltatások nyújtása kapcsán. Ennek alapvetően kettős oka van. Az egyik indok az, hogy a pénzmossás és terrorizmusfinanszírozás megelőzéséről szóló irányelv²⁶ egy kedvezményt biztosít ezen intézményeknek, amely szerint egy bizonyos összeghatárig egyszerűsített ügyfélátvilágítás is elfogadható új üzleti kapcsolat létesítésekor. A másik ok pedig az, hogy az elektronikus pénzt ún. elektronikus pénztárcában, angolul wallet-ben lehet tartani. A második ok kapcsán érdemes megvizsgálni, hogy mi is az az elektronikus pénz. Az EMD2 definícióját a hazai jogba átültető Hpt. egy bonyolult meghatározást ad, amely szerint az elektronikus pénz az elektronikus pénz kibocsátójával szembeni követelés által megtestesített, elektronikusan tárolt összeg, amelyet pénzeszköz átvétele ellenében bocsátanak ki fizetési műveletek teljesítése céljából, és amelyet az elektronikus pénz kibocsátóján kívül más is elfogad (Hpt. 6. § (1) bekezdés 16. pont). Ha valaki alaposan megvizsgálja a definíciót, akkor az nagymértékben megfeleltethető egy fizetési számlának is. Ez a fogalmi zavar abból ered, hogy a fizetési számlán tárolt számlapénz és az elektronikus pénz tárolására szolgáló informatikai eszközök és megoldások közötti különbségek a technológiai fejlődés miatt eltűntek. Korábban az elektronikus pénz ténylegesen egy fizikai eszközön volt tárolva, az ezen eszközök segítségével kibocsátott elektronikus pénzt hívják hardver alapú elektronikus pénznek. Erre lehet példa a korábban említett prepaid kártya. Ezzel szemben a fizetési számlán tárolt érték egyszerű számlapénz volt. Mindazonáltal megjelent az igény a prepaid kártyák újrafeltölthetőségének a biztosítására, így a prepaid eszköz mögé egy számla, azaz egy elektronikuspénz-számla került. Ennek az lett az eredménye, hogy a két számlatípus elhatárolása informatikai és pénzügyi oldalról tulajdonképpen lehetetlenné vált. Ahogy az EBA által működtetett *Gyakori kérdések* oldal 2022_6611 számú kérdése²⁷, vagy az EUB C-661/22. számú ügye is mutatja, a kérdés megválaszolása korántsem triviális, tekintve, hogy egyik értelmezés sem mutat rá a két számla között meglévő egyértelmű különbségre. Az EBA Gyakori kérdése esetében a kérdező azon kérdéseire, hogy mi a fizetési- és elektronikuspénz-számla közötti különbség, valamint arra, hogy érkezhets-e fizetés elektronikuspénz-számlára, az EBA nem ad elhatárolási szempontokat, csupán azt jegyzi meg, hogy érkezhets munkabér elektronikuspénz-számlára. Az EUB az ítéletében csak abban foglal állást, hogy ha pénzforgalmi intézmény az átvett pénzeszközöket nem használja fel haladéktalanul fizetési megbízások teljesítésére, azokat

²⁶ (EU) 2015/849 irányelv és az azt a hazai jogba átültető 2017. évi LIII. törvény

²⁷ Lásd a kérdést és a választ a https://eba.europa.eu/single-rule-book-qa/qna/view/publicId/2022_6611 oldalon (Letöltés ideje: 2025. február 2.)

csak jóváírja egy általa vezetett számlán későbbi fizetések céljából, attól még nem kerül elektronikus pénz kibocsátásra. Így tehát a bíróság továbbra sem adott egyértelmű iránymutatást a pénzforgalmi szolgáltatások és az elektronikuspénz-kibocsátási szolgáltatás közötti különbségek meghatározására, ideértve ezen szolgáltatások teljesítésére szolgáló számlákat is.

Az MNB egy olyan megközelítést választott a két számlatípus elhatárolására, hogy az vizsgálendő, hogy az elektronikus egységek tárolására szolgáló számla, vagyis wallet, közvetlenül feltölthető-e, avagy sem. Egyszerűbben megfogalmazva: van-e saját pénzforgalmi jelzőszáma, illetve IBAN-ja, vagy sem (Bárdits 2021). Természetesen ennek a válasznak is vannak hiányosságai, mindazonáltal a gyakorlatban jól használható. Sajnálatos módon a jelenleg elérhető szabályozási tervek (a harmadik pénzforgalmi irányelv és a pénzforgalmi rendelet tervezetei) a nyilvánosan elérhető európai bizottsági javaslat alapján nem oldják fel ezt a problémát²⁸.

A kérdés jelentőségét az adja, hogy ha az adott fizetési szolgáltatás kizárólag elektronikuspénz-kibocsátásnak minősül, akkor azt csak hitelintézet vagy elektronikuspénz-kibocsátó intézmény végezheti, pénzforgalmi intézmény nem. Azaz a hitelintézetek, illetve pénzforgalmi vagy elektronikuspénz-kibocsátó intézmények között nagymértékben eltér a prudenciális keretrendszer, amelyben a szolgáltatást nyújtania kell a szolgáltatónak. Ezen számlák esetében is igaz a korábbi megállapítás: vagyis fizetési számlának nem minősülő elektronikuspénz-számla esetében a pénzforgalmi szabályozás sem alkalmazandó.

4.4. Egyéb, a gyakorlatban gyakran előforduló számlatípusok

Az előző három alponthan ismertetésre kerültek a FinTech és egyéb szolgáltatók által leggyakrabban használt számlatípusok. Mindazonáltal indokolt további három számlatípus kiemelése, mivel ezek használata is gyakori, azonban szabályozási szempontú megítélésük nem magától értetődő.

A letéti szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely keretében pénzüsszegek az ügyfél megbízásából, elkülönített letéti számlán kamatra vagy kamat nélkül történő elhelyezése és kezelése történik, jogszabályban rögzített feltételek szerint (Hpt. 6. § (1) bekezdés 79. pont). A jogszabályban rögzített feltétel jelen esetben a Ptk. letéti szerződésekre vonatkozó szabályaira utal (Ptk. 6:360. § – 6:368. §). A letéti szerződések kapcsán megnyílt számlákkal kapcsolatban ki kell emelni, hogy a letévő által átadott pénz nem kerül a letéteményes tulajdonába, azzal nem rendelkezhet. Vagyis a legfontosabb különbség a letét és a betét között a tulajdonátruházás motívuma. Ez az indoka annak, hogy a hitelintézet által letétként átvett pénzek a hitelintézet

²⁸ Lásd a https://finance.ec.europa.eu/publications/financial-data-access-and-payments-package_en honlapot a további részletekért (Letöltés ideje: 2025. február 2).

fizetéseképtelensége esetén nem kerülnek bele a felszámolási vagyona (Hpt. 57. § (4) bekezdés), mivel az nem képezi a hitelintézet tulajdonát, azaz idegen dolog. Tehát a letett összeg be sem fektethető, azt a letéteményes számlavezető kizárólag megőrizni köteles. Az új Ptk. által bevezette az ún. rendhagyó letét jogintézményét (Ptk. 6:367. §), amely helyettesíthető dolog esetén mégis engedélyezi a dolog tulajdonjogának átszállását letéti szerződés esetén. A Ptk. ezen jogintézménye felveti azt a kérdést, hogy vajon mi a különbség a rendhagyó letét és a betét között. Az MNB állásfoglalásában mutatott rá, hogy a Hpt. ágazati szabályozása a rendhagyó letétet betétként kezeli, ezért rendhagyó letét üzletszerű gyűjtése betétgyűjtésnek minősül, vagyis hitelintézeti tevékenység (MNB 2022). Vagyis a letét és betét elhatárolása fontos, mivel releváns kérdés, hogy az átvett pénzeszközzel a hitelintézet sajátjaként rendelkezhet-e, vagy sem.

Érdemes továbbá kiemelni a hitelezéshez és pénzkölcsön nyújtásához kapcsolódó számlákat. A Hpt. és a Ptk. rendszerében – szemben például a számvitelről szóló törvénnyel vagy a hétköznapi szóhasználattal – hitel alatt az ügyfél számára megnyitott hitelkeretet kell érteni, míg kölcsön alatt a ténylegesen folyósított pénzeszeget (Hpt. 6. § (1) bekezdés 40. pont). Figyelemmel arra, hogy a hitel és a pénzkölcsön is az ügyfél (fogyasztó vagy vállalkozás) számára egy forrás, míg a fizetesiszámla-követelés egy eszköz, ezért indokolt a két követelést nyilvántartó számlát jogi értelmében véve elhatárolni egymástól (természetesen mindez a hitelintézeti mérlegre is igaz, csak megfordítva). A hitel- és pénzkölcsön számlák a fizetési számláktól történő elhatárolása kapcsán lehet jelentős. Ha a jogviszony célja nem az, hogy az ügyfél a napi pénzforgalmát lebonyolítsa, hanem valamely tevékenysége (pl. vállalkozása forgóeszközeinek vagy lakása megvásárlásának) finanszírozása idegen forrás segítségével, úgy a számla nem minősül fizetési számlának. Ezért pl. egy fogyasztó ügyfél jelzálogkölcsön-tartozásának elszámolására szolgáló számla nem minősül fizetési számlának, így tehát – többek között – jelentős informatikai fejlesztési és üzemeltetési kihívást jelentő azonnali átutalást sem kell teljesíteni ezek terhére vagy javára. A FinTech-cégek számára releváns lehet még az ún. vásárolj most fizess később (Buy-Now-Pay-Later, BNPL) szolgáltatás, amely egyfajta hitelezés. A magyar szabályozás azonban jelen esszé írásakor nem tartalmaz kifejezett előírásokat a BNPL szolgáltatásra vonatkozóan, csak az (EU) 2023/2225 irányelv átültetésével fog ez megváltozni. Mindezek okán csupán az MNB joggyakorlata irányadó²⁹ a BNPL szolgáltatásra, amely követelésvásárlási tevékenység keretében értelmezi azt. Ezen esszé korlátai miatt azonban a BNPL szolgáltatás mélyebb elemzésére nincs mód.

²⁹ Részletekért lásd az MNB állásfoglalását a <https://alk.mnb.hu/data/cms2627536/BNPLpublikalhatoaf.pdf> (Letöltés ideje: 2025. május 16.).

5. Összefoglalás, konklúzió

Összefoglalva tehát megállapíthatjuk, hogy a jelenlegi pénzügyi szervezeteket érintő szabályozás komplex, mivel mind a rendszert alkotó intézményi struktúrát, mind pedig a tevékenységeket szabályozza. Mindezt egészen részletesen. Ahhoz, hogy napjaink pénzügyi intézményrendszerét megértsük, szükséges a fejlődést történelmi kontextusba helyezni, ezzel világossá téve az evolúciós folyamatot, amelynek eredménye a mai összetett és többszintű rendszer. A jelenlegi rendszer kialakulásának az egyik fő forrása az euro bevezetése volt. A közös pénz bevezetése – többek között – a pénzforgalmi szabályozáson keresztül katalizálta az infrastruktúra és az intézményrendszer fejlődését. Az euro bevezetésén túl a Lámfalussy Sándor által vezetett Bölcsek Tanácsa által kidolgozott struktúra volt jelentős hatással a pénzügyi szervezetek működésére. Az esszében kifejtésre került, hogy a jelenlegi logika szerint a szabályozás ún. intézményeket definiál, valamint tevékenység típusokat. Ezen tevékenységek kerülnek összerendelésre a tevékenységeket végző szolgáltatókkal. A szolgáltatások tényleges nyújtása számlák segítségével történik.

Kijelenthető továbbá, hogy a szolgáltatásnyújtás során használt számlák vizsgálata kiemelten fontos, mivel mind a leendő, mind pedig a már piacon lévő, ún. inkumbens szolgáltatók esetében lényeges, hogy pontosan mely jogszabályi előírásoknak kell megfelelni. Ugyanis a jogszabályi megfelelés jelentős költségeket emészt fel. Ezért például nem indifferens, hogy egy informatikai rendszert 0–24 órában kell működtetni, vagy sem. Használhatja-e az ügyfele pénzét a sajátjaként a szolgáltató, illetve, hogy milyen felelősséggel tartozik az ügyfele felé. A szolgáltatások elhatárolása a gyakorlatban nem triviális, mert az azokat támogató technológiai megoldások, és sokszor azok pénzügyi/közgazdasági tartalma nagyon hasonló.

Jelen esszé célja, hogy útmutató készüljön a pénzügyi intézményrendszer felépítéséről, valamint az általa nyújtott szolgáltatásokról, illetve az ezen szolgáltatások keretében vezetett számlákról, amely segítséget nyújthat FinTech és hagyományos szereplők számára a pénzügyi szabályozás logikájának a megértéséhez, valamint gyakorlati kérdések eldöntéséhez. Ennek nyomán megállapíthatjuk, hogy a hétköznapiakban használt bankszámla egy már elavult fogalom, helyette a számlaszerződés céljából levezethető – többek között – fizetési, betéti, letéti vagy hiteleszámlás számla fogalma alkalmazható. Ezen számlatermékeknek sajátos tulajdonságaik vannak, amelyek lényegesen különböznek egymástól. Természetesen léteznek összetett termékek is, mint például olyan fizetési számlák, amelyeknek a pozitív egyenlegét betétként kezelheti a hitelintézet. Elképzelhető még, hogy a fizetési számla egyenlege negatív tartományba süllyedjen, azaz egy hitelkeret terhére kölcsön folyósítására is sor kerüljön. Ezen esetekben az egyes számlatípusokra vonatkozó összes előírás egyszerre alkalmazandó. Így tehát kijelenthető, hogy azért, mert egy számlán „pénzt tartunk nyilván” és egy felügyeleti engedéllyel rendelkező szolgáltató vezeti azt, a számla még nem lesz bankszámla, a kérdés ennél bonyolultabb.

Felhasznált irodalom

- Ábel István – Lehmann Kristóf – Tapaszi Attila (2016): *A pénz és a bankok ellentmondásos kezelése a makroökonómiában*. Hitelintézeti Szemle, 15(2): 33–58. <https://hitelintezetiszemle.mnb.hu/abel-istvan-lehmann-kristof-tapaszi-attila>
- Bárdits Zita Marianna (2021): *Bankkártya, üzemanyagkártya, Revolut, Bitcoin – Mi számít elektronikus pénznek?*. Portfolio.hu, február 27. <https://www.portfolio.hu/bank/20210227/bankkartya-uzemanyagkartya-revolut-bitcoin-mi-szami-elektronikus-penznek-471486>. Letöltés ideje: 2025. február 2.
- Barna Piroska – Becsei András – Bógyi Attila – Csányi Péter – Csordás Katalin – Hermann Dávid – Marsi Erika – Móra Mária – Pesuth Tamás – Schenk Tamás (2018): *A bankok működéséről*. In: Kovács Levente – Marsi Erika (szerk.): *Bankmenedzsment – Banküzemtan*. Magyar Bankszövetség, Budapest, pp. 11–31.
- Biró Gabriella – Kiss Milán (2024): *Adathalászat és az ellene történő egyes védekezési lehetőségek*. Gazdaság és Pénzügy, 11(4): 417–439. <https://doi.org/10.33926/GP.2024.4.2>
- Bóka János (2019): *Az Európai Unió intézményrendszere*. Dialóg Campus, Budapest.
- Dávid Sándor – Kovács Levente – Prágay István (2018): *Pénz- és fizetési forgalom, bankszámlavezetés*. In: Kovács Levente – Marsi Erika (szerk.): *Bankmenedzsment – Banküzemtan*. Magyar Bankszövetség, Budapest, pp. 264–294.
- Dávid Sándor – Kovács Levente (2019): *Az elszámolásforgalom fejlődése – paradigmaváltás*. Gazdaság és Pénzügy, 6(3): 284–298. <https://doi.org/10.33926/GP.2019.3.4>
- Dávid Sándor (2008a): *Az egységes euro pénzforgalmi térség, a SEPA*. MNB-Szemle, 2008(szeptember): 11–19. <https://www.mnb.hu/letoltes/david-sandor.pdf>
- Dávid Sándor (2008b): *SEPA, az egységes euro pénzforgalmi térség*. Konferencia előadás, november 25. <https://www.mnb.hu/letoltes/david-sandor-sepa-081125.pdf>. Letöltés ideje: 2025. január 1.
- DG-FISMA (2019): *Regulatory process in financial services*. https://finance.ec.europa.eu/regulation-and-supervision/regulatory-process-financial-services_en. Letöltés ideje: 2025. január 26.
- Gárdos István (2016): *Folyószámla és fizetési számla*. Polgári Jog, 2016/6. https://gmtlegal.hu/upload/polgari_jog_2016-6-_-tanulmany.pdf
- Györfy Dóra (2013): *Institutional Trust and Economic Policy Lessons from the History of the Euro: Lessons from the History of the Euro*. Central European University Press, Budapest.

- Halász Zsolt (2024): *A MICA rendelet hatása az uniós kriptoszabályozásra - különös tekintettel a fogyasztók védelmére*. In: Glavanits Judit – Szabó Tamás (szerk.): *Kiszolgáltatók csoportok a digitális világban: A digitalizáció jogalkotói és jogalkalmazói kihívásai*. Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, pp. 55–68.
- Kallóné Csaba Katalin – Katona Viktória (2018): *Betétbiztosítás és pénzügyi stabilitás*. Gazdaság és Pénzügy, 2018(OBA különszám): 3–7. https://bankszovetseg.hu/Public/gep/2018/GP_3-7-ig%20kalloneuj.pdf
- Kolozsi Pál Péter – Horváth Levente – Szigeti Cecília (2024): *Gondolatok a jövő pénzének karakteréről*. In: Kolozsi Pál Péter (szerk.): *A pénz jövője, a jövő pénze I.: Pénzügyek történelmi perspektívában, zöld pénzügyi fordulat*. Budapesti Metropolitan Egyetem, Magyar Nemzeti Bank, Budapest, pp. 15–38.
- Kovács László (2018): *Az új Ptk. hitel- és számlaszerződésekről szóló szabályainak lényege - III.* Céghírnök, 2018(12): 9–12. <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2196918>
- Kovács Levente (2010): *Az európai pénz- és elszámolásforgalom jövője*. Miskolci Egyetem, Miskolc.
- Kovács Levente (2024): *Az azonnali fizetés első fecskéje*. In: *Pénzügy-Számvitel Füzetek VIII – A 2024. március 20-i Fintelligence nemzetközi konferencia kiadványa*, pp. 127–132. https://gtk.uni-miskolc.hu/files/18761/Penzugy_Szamvitel_8_3.pdf
- Lámfalussy, A. – Rojo, L.A. – Ryden, B. – Spaventa, L. – Walter, N. – Wicks, N. (2001): *Final report of the Committee of Wise Men on the Regulation of European Securities Markets*. https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/2015/11/lamfalussy_report.pdf. Letöltés ideje: 2025. január 26.
- Lehofer, W. (2024): *A tőke szabad mozgása*. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/39/a-toke-szabad-mozgasa>. Letöltés ideje: 2025. február 2.
- MNB (2022): *Pénzügyi vállalkozás szerezhet-e tulajdont a nála letétbe helyezett pénzen a rendhagyó letét szabályai szerint*. <https://alk.mnb.hu/data/cms2602667/216146af-kozzeteteli.pdf>. Letöltés ideje: 2025. február 2.
- MNB (2024): *Egységes Euró Fizetési Övezet (SEPA)*. <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/bankszamlak/szolgáltatások/mi-az-egyeses-euro-fizetesi-ovezet-sepa>. Letöltés ideje: 2025. január 26.
- Müller János (2019): *Az Európai Unió pénzügyi rendszerének építménye*. *Gazdaság és Pénzügy*, 6(4): 386–412. <https://doi.org/10.33926/GP.2019.4.2>
- Müller János – Kerényi Ádám (2019): *A bizalom és etika igénye a digitális korszakban – Napfény és árnyék a FinTech világában*. *Hitelintézeti Szemle*, 18(4): 5–34. <https://doi.org/10.25201/HSZ.18.4.534>

Müller János – Kerényi Ádám (2021): *Kiútkeresés a digitális pénzügyi innovációk labirintusában: A digitális pénzügyi rendszer szabályozási kihívásainak csapdája*. Hitelintézési Szemle, 20(1): 103–26. <https://doi.org/10.25201/HSZ.20.1.103126>

Pelle Anita – Végh Marcell Zoltán (2023): *Hogyan változott az euróövezet a kezdetek óta?* Pénzügyi Szemle, 64(1): 127–145. <https://journals.lib.uni-corvinus.hu/index.php/penzugyiszemle/article/view/1349/890>

Seregdi László (2019): *A bankszabályozás Magyarországon (1989–1919)*. Gazdaság és Pénzügy, 6(1): 115–128. <https://doi.org/10.33926/GP.2019.1.6>

Szabó Gergely – Kollarik András (2017): *Mi is az a digitális jegybankpénz?*. Szakmai cikk, Magyar Nemzeti Bank. <https://www.mnb.hu/letoltes/szabo-gergely-kollarik-andras-mi-is-az-a-digitalis-jegybankpenz-mnb-honlapra.pdf>. Letöltés ideje: 2025. február 1.